

KRÍZA AKO LIEK? VPLYV PLYNOVEJ KRÍZY V ROKU 2009 NA ZVYŠOVANIE ENERGETICKEJ BEZPEČNOSTI KRAJÍN V4¹

MATÚŠ MIŠÍK

Plynová kríza v roku 2009, ktorá sa prejavila úplným prerušením dodávok zemného plynu cez plynovod Bratstvo po prvý krát v 40-ročnej histórii ruského exportu do Európy je prevažne hodnotená negatívne, ako bod zlomu vo vnímaní Ruska ako spoľahlivého dodávateľa energie. Kríza negatívne poznačila obraz Ruska a európski zákazníci začali skúmať možné alternatívy importu energií. Avšak plynovú krízu v roku 2009 môžeme vnímať aj pozitívne, ako začiatok zvýšeného záujmu o energetickú bezpečnosť mnohých európskych krajín (nielen členských štátov EÚ), ktoré dovtedy túto tému nepovažovali za prioritnú. Cieľom príspevku je analýza vývoja spolupráce krajín Vyšehradskej štvorky (V4 – Slovensko, Maďarsko, Poľsko a Česká republika) v oblasti energetickej bezpečnosti pred a po plynovej kríze. Považuje krízu za bod zlomu, ktorý spôsobil zmenu nazerania na energetickú bezpečnosť týchto krajín z dlhodobých proklamácií na stredno až krátkodobé konkrétne aktivity. Táto zmena sa najvýraznejšie prejavila na zvýšenej spolupráci v rámci V4. Hoci problémy v oblasti energetickej bezpečnosti boli dobre známe už pred vypuknutím krízy, až od roku 2009 začali krajiny V4 spolupracovať na konkrétnych krokoch, ktoré reálne zvýšia ich energetickú bezpečnosť. Hlavný argument práce tvrdí, že plynová kríza v roku 2009 výrazne podporila vzájomnú spoluprácu medzi krajinami V4 v oblasti energetickej bezpečnosti, a preto slúžila ako liek na (minimálne hlavné) problémy v tejto oblasti.

Príspevok po úvode pokračuje v analýze problémoch krajín V4 v oblasti energetickej bezpečnosti a len limitovanému záujmu o túto tému zo strany predstaviteľov týchto štátov. Ďalšia časť poukazuje na vývoj počas plynovej krízy v januári 2009 a demonštruje, že krajiny V4 nielen, že neočakávali takýto vývoj (napriek podobnej kríze z roku 2006), ale ani nemali nástroje na jeho

---

¹ Tento príspevok bol vypracovaný v rámci projektu „Meniaci sa systém tvorby zahraničnej politiky EÚ a malé členské štáty“ (EUFORPOL) financovaného Agentúrou pre podporu výskumu a vývoja (APVV 0484 10).

úspešné zvládnutie. Štvrtá časť analyzuje vývoj po kríze, ktorá bola charakteristická zvýšeným záujmom o spoluprácu v energetickej bezpečnosti, ako aj požiadavkami na podporu zo strany EÚ. Najviditeľnejším príkladom spolupráce, ktorá vyústila do konkrétnych aktivít, je plánované vybudovanie severojužného plynového prepojenia medzi poľským a chorvátskym LNG terminálom. Toto prepojí všetky krajiny V4 a zvýši ich energetickú bezpečnosť vďaka diverzifikácii dodávok zemného plynu. Príspevok využíva ako empirický materiál údaje získané z rozhovorov so slovenskými, českými a poľskými domácimi rozhodovateľmi a expertmi rovnako ako s predstaviteľmi všetkých štyroch krajín na stálych zastupiteľstvách v Bruseli. Záver sumarizuje hlavné zistenia práce.

Spolupráca krajín Vyšehradskej štvorky v energetike pred rokom 2009

Spolupráca krajín V4 v energetike pred plynovou krízou 2009 bola len veľmi limitovaná. Hoci existovali stretnutia krajín V4 na úrovni ministrov zodpovedných za energetiku, kde sa diskutovali aj otázky energetickej bezpečnosti a táto téma bola tiež súčasťou rokovaní na samitoch, vzájomná spolupráca neprekročila úroveň proklamačných cieľov a nikdy neprišlo k vytvoreniu konkrétnych energetických projektov. Téma energetickej bezpečnosti sa najčastejšie spomínala v súvislosti s požiadavkami na inštitúcie EÚ, aby sa začali zaoberať touto otázkou. Ani plynová kríza v roku 2006 nespôsobila zvýšenie spolupráce medzi krajinami V4, hoci znamenala prelom v aktivite Európskej komisie (EK) v oblasti energetickej bezpečnosti. Študované štáty však nevenovali zvýšenú pozornosť otázkam energetickej bezpečnosti ani na domácej úrovni.

Vstup do EÚ bol hlavnou prioritou krajín V4 pred rokom 2004, a preto aj spoločná spolupráca smerovala k naplneniu tohto cieľa. Po vstupe do EÚ krajiny V4 hľadali spoločnú tému, ktorú by mohli rozvíjať v rámci regionálnej spolupráce. Energetika medzi ne patrila len okrajovo, a to najmä cez klimaticko-energetický balíček. Energetickej bezpečnosti sa spolupráca venovala len veľmi okrajovo a nepredstavovala významnejšiu tému spoločných rokovaní. Ak sa téma na spoločných stretnutiach diskutovala, nešlo o vytvorenie spoločných projektov na zvýšenie energetickej bezpečnosti, ale o podporu pre snahy EÚ oriešenie tejto témy. Napríklad na stretnutí v roku 2007 premiéri krajín V4 zdôraznili, že „energetická bezpečnosť má dôležitý strategický význam pre udržateľnosť ekonomického vývoja v Európe a požadovali väčšiu koordináciu v tejto oblasti“ na úrovni EÚ (Press statement, 2007).

V obdobiach pred plynovou krízou bola pri stretnutiach v širších formátoch (V4 plus B3 – Pobaltské štáty, alebo aj ďalšími krajinami – Rakúsko, Bulharsko, Rumunsko, Slovinsko) diskutovaná aj otázka energetickej bezpečnosti. Diskusie a závery sa však sústredili predovšetkým na všeobecnú úroveň a podobne ako pri iných rokovaníach, záverečné stanoviská vyzývali inštitúcie EÚ na intenzívnejšie riešenie otázky energetickej bezpečnosti (napr. vyhlásenie ministrov zahraničných vecí krajín V4 po stretnutí vo Varšave 24. novembra 2008). Krajiny V4 však nevytvorili spoločné projekty v oblasti energetickej bezpečnosti. Podobne aj stretnutie premiérov krajín V4 a Pobaltských krajín 5. novembra 2008 vyslalo jasný signál, že „EK by mala vydláždíť cestu pre diverzifikáciu energetických zdrojov a trás ich dodávok do EÚ“ (Press statement, 2008). Samit prezidentov v roku 2008 sa pritom energetickými otázkami nezaoberal vôbec. Dokonca ani pri spoločných stretnutiach s predstaviteľmi Ukrajiny nebola energetika súčasťou spoločných vyhlásení (Press statement, 2008a).

Prvá plynová kríza v januári 2006 neznamenala zväčšenie záujmu krajín V4 o otázku energetickej bezpečnosti a nepodnietila spoluprácu v regióne v tejto oblasti. Jednalo sa síce len o čiastočné zníženie dodávok zemného plynu z Ruska do Európy (približne 30%), avšak bolo to po prvýkrát, kedy došlo k obmedzeniu dodávok z politických dôvodov. Podobe ako v roku 2009, aj prvá plynová kríza bola spôsobená rozdielnymi pohľadmi Ukrajiny a Ruska na cenu plynu a jeho prepravy cez ukrajinské územie. EK reagovala na túto situáciu publikovaním Zelenej knihy „Európska stratégia pre trvalú, konkurencieschopnú a bezpečnú energiu“. Táto sa po prvýkrát zmieňuje o potrebe vytvoriť externú energetickú politiku EÚ pre zabezpečenie dodávok energetických surovín (Haghighi, 2008). Rada EÚ v máji 2006 odmietla návrh na spoločnú európsku energetickú politiku, ktorú predstavila Komisia v tejto zelenej knihe (Mayer, 2008). Napriek tomuto neúspechu znamenala zelená kniha z roku 2006 začiatok obdobia zvýšeného záujmu o otázky externej energetickej politiky a energetickej bezpečnosti zo strany Európskej komisie.

Plynová kríza 2009 a krajiny V4

Ak plynová kríza v januári 2006 znamenala prelom v pohľade EK na otázku energetickej bezpečnosti, tak plynová kríza z januára 2009 potvrdila potrebu dlhodobého riešenia otázky energetickej bezpečnosti a spustila intenzívnu spoluprácu krajín V4 v energetike a energetickej bezpečnosti obzvlášť.

V januári 2009 vyústili nezhody medzi Ruskom a Ukrajinou ohľadom ceny za zemný plyn a jeho transport do úplného prerušenia dodávok plynu cez

plynovod Bratstvo po prvýkrát počas takmer 40-ročnej histórie ruských dodávok do Európy. Bol to jeden z mnohých energetických konfliktov medzi týmito krajinami, ďalšia „rusko-ukrajinská plynová telenovela, ktorá sa tentoraz rozvinula do drámy“ (Wyciszkievicz, 2009: 183). Dodávky plynu cez plynovod Bratstvo boli úplne prerušené 11 dní a celkovo bolo ovplyvnených 12 členských štátov EÚ (Duleba, 2009). Niektorí členovia EÚ neboli ovplyvnení vôbec a väčšina zasiahnutých krajín bola schopná nahradiť chýbajúce dodávky z Ruska bez prijatia špeciálnych opatrení. Najviac postihnutými krajinami boli Slovensko a Bulharsko, ktoré sú úplne závislé na dovoze z Ruska cez Ukrajinu a ich domáca produkcia je minimálna.

Na Slovensku bol dostatok plynu pre domácnosti, ale regulátor bol prinútený pre nedostatok plynu vyhlásiť vyšší regulačný stupeň, ktorý obmedzil dodávky plynu pre priemysel takmer na nulu (Európska komisia, 2009). Napriek pomerne veľkým zásobám zemného plynu v zásobníkoch nebolo možné tieto použiť na vykrytie nedostatku plynu z dovozu kvôli technickým obmedzeniam v podobe nedostatočného denného maxima ťažby zo zásobníkov. Ešte pred obnovením dodávok cez Ukrajinu bol na Slovensko 18. januára 2009 dodaný plyn cez Českú republiku novovytvoreným reverzným chodom (Úrad pre reguláciu sieťových odvetví, 2010). Maďarsko muselo zaviesť obmedzenia pre najväčších spotrebiteľov (najmä paroplynové cykly), a výpadok dokázalo vynahradiť zvýšenou domácou ťažbou, využitím zásobníkov a zvýšením dovozu zo západných smerov. Dokázalo tiež plyn dodať Srbsku, ktoré zaznamenalo úplný výpadok dovozu (Hungarian Energy Office, 2010).

Česká republika dováža veľké množstvo zemného plynu z Ruska cez Ukrajinu a Slovensko, avšak chýbajúce dodávky dokázala nahradiť z iných zdrojov a podzemných zásobníkov plynu². Ruské dodávky boli presmerované cez plynovod Jamal cez Poľsko a Nemecko, pričom došlo k reverznému toku plynu zo západu na východ republiky. Taktiež boli zvýšené dodávky plynu z Nórska cez Nemecko (Energetický regulační úrad 2010). Poľsko nebolo krízou priamo ovplyvnené, pretože väčšinu plynu, ktorý dováža z Ruska, prepravuje cez Bielorusko plynovodom Jamal. Vláda aj priemysel boli pripravené na vyhlásenie vyššieho odberového stupňa, ale k tomuto kroku nakoniec nemuselo dôjsť³.

Zatiaľ čo Česká republika pripisovala vinu obidvom stranám sporu a Poliaci sa snažili zaujať neutrálny postoj⁴, Slovensko ako jediná krajina EÚ otvorene

---

² Rozhovor s predstaviteľom Ministerstva průmyslu a obchodu, 13. august 2009, Praha.

³ Rozhovor s predstaviteľom Ministerstva zahraničných vecí, 26. mája 2010, Varšava.

⁴ Ibid a rozhovor s českým expertom, 11. august 2009 Praha.

obviňovala Ukrajinu za vzniknutý problém (Duleba 2009). Podľa slovenského respondenta si oba štáty „pokazili imidž. Aj Rusi aj Ukrajinci. Ukrajinci kradli plyn, my sme sa okamžite pripojili na stranu Ruska, sme si mysleli, že Ukrajina je na vine“⁵. Česi vnímali celý problém neutrálnejšie tvrdiac, že „chyby sa urobili na oboch stranách a nikoho sme neuprednostňovali“⁶. Obe strany sporu boli podľa Poliakov do istej miery zodpovedné, a teda „nemalo význam viniť jednu alebo druhú stranu“⁷. Problém videli Poliaci najmä v perspektíve, že dodávky plynu môžu byť kedykoľvek prerušené⁸.

Slovensko ani Česká republika neboli pripravené na situáciu, kedy neprúdil žiaden plyn z Ukrajiny, hoci boli vystavené výraznému zníženiu dodávok plynu už v roku 2006. Český respondent pripustil, že „plynová kríza výrazne zmenila náš pohľad na diverzifikáciu zdrojov. Dovtedy prevažoval názor v českom priemysle, že situácia, kedy dôjde k úplnému zastaveniu dodávok cez Lanžhot [tranzitný bod zo Slovenska] nemôže nastať“⁹. Ani slovenský predstavitelia si „nikdy nemysleli, že by sa toto mohlo stať“¹⁰.

EK bola aktívne zapojená do riešenia krízovej situácie, hoci v hodnotiacom dokumente priznala, že „rozsah obmedzenia dodávok plynu si vyžadoval adekvátnu reakciu zo strany EÚ, avšak neexistovala jasná stratégia ani konkrétne nástroje“ (Európska Komisia, 2009). Na mimoriadnej energetickej rade EÚ 12. januára 2009 sa zúčastnili „všetci ministri a štátni tajomníci členských krajín“, avšak podľa predstaviteľov starých členských krajín nebola plynová kríza až taká „horúca téma“¹¹. Kríza naplno poukázala na zraniteľnosť EÚ, problémy súvisiace s tranzitom plynu cez Ukrajinu, ako aj na zvyšujúcu sa závislosť od dovozu (Baláž a Zábojník, 2009). Kríza ale na druhej strane prinútila členské krajiny konať spoločne a rozprúdila diskusiu o legislatíve týkajúcej sa bezpečnosti dodávok a diverzifikácie energetických zdrojov.

Ako jedno z opatrení na obmedzenie opakovania takejto krízy navrhla EK nariadenie o energetickej bezpečnosti. Toto nariadenie prijaté Európskym parlamentom a Radou EÚ 20. októbra 2010 zavádza povinnosť členskej krajiny pokryť dopyt po plyne počas nepretržitého 7-dňového obdobia extrémneho chladu, 30-dňového obdobia „výnimočne vysokej spotreby“ a 30-dňového obdobia v prípade zlyhania najväčšej plynárenskej infraštruktúry, čo sa nazýva

---

⁵ Rozhovor so slovenským energetickým attaché, Stále zastupiteľstvo v Bruseli, 13. mája 2010.

⁶ Rozhovor s predstaviteľom Ministerstva priemyslu a obchodu, 13. august 2009, Praha.

⁷ Rozhovor s predstaviteľom Ministerstva zahraničných vecí, 26. mája 2010, Varšava.

⁸ Rozhovor s poľským energetickým attaché, Stále zastupiteľstvo v Bruseli, 13. mája 2010.

⁹ E-mailový rozhovor s pracovníkmi Energetického regulačného úradu, 12. august 2009.

¹⁰ Rozhovor so slovenským energetickým attaché, Stále zastupiteľstvo v Bruseli, 13. mája 2010.

¹¹ Rozhovor s predstaviteľom Ministerstva priemyslu a obchodu, 11. august 2009, Praha.

aj ako pravidlo 'N-1' (Európsky parlament a Rada EÚ, 2010). Následne v novembri 2010 prijala EK stratégiu „Energia 2020“, ktorá sa sústreďí na päť priorít, pričom popri otázkach vnútorného trhu rieši aj energetickú bezpečnosť. Stanovuje štyri opatrenia, ktoré by mali posilniť vonkajší rozmer trhu s energiou EÚ a vyzýva na to, aby členské krajiny v bilaterálnych rokovaniach konali v prospech celej EÚ, nielen vo svoj vlastný, ako je tomu v súčasnosti.

Zintenzívnenie spolupráce krajín V4 v energetike po plynovej kríze

Plynová kríza v roku 2009 znamenala zlomový bod, po ktorom sa zintenzívnila spolupráca krajín V4, pričom sa aj posunula od predchádzajúcich proklamácií smerom ku konkrétnym projektom. Spolupráca v energetike sa stala jednou z nosných tém V4 a patrí k prioritám rotujúceho predsedníctva. Najvýraznejšie sa spolupráca rozvinula v oblasti diverzifikácie zdrojov zemného plynu navrhnutím a v súčasnosti aj čiastočným realizovaním severojužného prepojenia plynovodov. Malá diverzifikácia plynovej infraštruktúry bola jedným z príčin plynovej krízy, a týmto projektom sa vlády krajín V4 snažia zabrániť podobným situáciám v budúcnosti.

Premiéri krajín V4 sa otázke energetickej bezpečnosti venovali už počas priebehu plynovej krízy v januári 2009, kedy sa stretli pri príležitosti zavedenia eura na Slovensku. Prebiehajúca kríza zatienila pôvodnú agendu a stala sa hlavným bodom stretnutia. Na stretnutí ministrov zahraničných vecí v máji 2009 sa téme energetickej bezpečnosti síce venoval priestor, ale nebola nosnou témou rokovaní. Zásadnejší posun v spolupráci v energetickej bezpečnosti nastal na stretnutí premiérov V4 v júni 2009, ktorý ukončoval poľské predsedníctvo vo V4. Na tomto stretnutí bola prijatá dohoda na vytvorení skupiny V4 pre energetickú infraštruktúru, ktorá mala pracovať na rôznych energetických projektoch (Press release, 2009). Prvýkrát sa Pracovná skupina V4 pre energetiku stretla 6. novembra 2009 a energetickí experti z krajín V4 na nej diskutovali možnosti spoločnej spolupráce v oblasti energetiky, severojužného koridoru a vybudovania poľského a chorvátskeho LNG terminálu. Týmto položila základy pre februárový samit o energetickej bezpečnosti.

Rok 2010 znamenal medzník v spolupráci medzi krajinami V4 v oblasti energetiky. Z iniciatívy krajín V4 sa 24. februára 2010 konal samit o energetickej bezpečnosti v širšom formáte V4+ za účasti Rakúska, Bosny a Hercegoviny, Chorvátska, Srbska, Slovinska, Bulharska a Rumunska. Stretnutie sa zaberalo zvýšením energetickej bezpečnosti v dodávkach zemného plynu a predstavitelia zúčastnených krajín vyjadrili snahu spolupracovať na vytvorení severojužného plynového koridoru medzi LNG terminálmi v Poľsku a Chorvátsku

ako aj ďalších projektoch. Rovnako sa vyjadrili k potrebe zvýšenej finančnej podpory diverzifikačných projektov zo strany EÚ. Tiež sa dohodli na vytvorení pracovných skupín na nižších úrovniach, ktoré sa zaoberajú jednotlivými energetickými projektmi. Tieto skupiny mali za úlohu pripraviť konkrétne návrhy na implementáciu projektov a zlepšiť koordináciu medzi spolupracujúcimi krajinami (Visegrad group, 2010).

Rovnako ako predchádzajúce predsedníctva V4, aj slovenské, ktoré sa začalo v júli 2010, považovalo energetiku za kľúčovú oblasť. V septembri 2010 zaslali ministri krajín V4 zodpovední za energetiku list Komisarovi pre energetiku Oettingerovi, v ktorom ho informovali z spoločných aktivítach v oblasti a ich záujme zahrnúť severojužný plynový koridor medzi prioritné infraštrukturálne projekty EÚ. Na stretnutí 25. januára 2011 títo ministri potvrdili spoločný záujem pokračovať v spolupráci v energetike a posunuli ďalej projekt severojužného prepojenia, keď sa dohodli na konkrétnych úlohách pre rok 2011. Tiež podporili EK a jej dokument „Energetické priority pre 2020 a ďalej“, v ktorom je severojužný plynový koridor označený za jednu z priorit rozvoja energetickej infraštruktúry v rámci EÚ. Energetická stratégia pre Európu prijatá Európskou radou 4. februára 2011 potvrdila potrebu rozvoja energetickej infraštruktúry v strednej Európe a ponechala možnosť financovania takýchto projektov z prostriedkov EÚ.

Počas slovenského predsedníctva V4 sa naplno rozbehla práca pracovných skupín na ministerskej úrovni. Zasadanie mala pracovná skupina pre severojužné prepojenie (dve zasadania), pracovná skupina pre energetickú bezpečnosť v oblasti plynu a ropy a pracovná skupina pre európske a strategické záležitosti (Visegrad group, 2011). Tieto skupiny pripravovali podklady pre stretnutia na vyšších úrovniach a boli aktívne najmä v oblasti severojužného prepojenia.

Ciele z januárového stretnutia ministrov hospodárstva boli potvrdené premiérmi krajín V4 vo februári 2011. Tí rovnako potvrdili prioritu severojužného energetického prepojenia (Bratislava declaration, 2011). Krajiny V4 spolu s ďalšími 6 krajinami strednej Európy a EK podpísali 23. novembra 2011 memorandum o spolupráci na severojužnom energetickom koridore s cieľom zlepšiť vzájomné infraštrukturálne prepojenia medzi jednotlivými krajinami. Súčasťou memoranda je aj zoznam prioritných energetických projektov v regióne (Action plan), ktorý vznikol ako záverečná správa Vysokej skupiny pre severojužné prepojenia v strednej a východnej Európe, ktorá pracovala pod vedením EK. Táto pracovná skupina vznikla na podnet EK a mala za účel rozpracovať možnosti zlepšenia prepojenia energetických sústav

v regióne strednej Európy. Memorandum sa venuje popri zemnom plyne aj ďalším dvom dôležitým oblastiam – elektrine a rope.

Nové plynové prepojenia v rámci severojužného koridoru majú prispieť k posilneniu pozície nielen regiónu, ale aj celej EÚ voči Rusku a znížiť závislosť na jeho dodávkach zemného plynu. Problémom regiónu je, že „pokiaľ nebudú vyriešené základné problémy ako úzke prepojenia na hraniciach, cezhraničná infraštruktúra vo všeobecnosti, tak EÚ nemôže byť aktérom“ medzinárodných vzťahov¹². Pre plynovodnú infraštruktúru krajín V4 (a celkovo post-komunistických krajín) je typické východno-západné smerovanie energetickej infraštruktúry a neexistencia prepojení v iných smeroch. Navrhované severojužné plynové prepojenie spájajúce plánované dva LNG terminály v Poľsku (Świnoujście) a Chorvátsku (Adria) intenzívne prispeje k zvýšeniu energetickej bezpečnosti. Predstavuje diverzifikáciu ako zdrojov (možnosť nakupovať LNG na spotových trhoch), tak aj trás dodávok zemného plynu. A to aj napriek tomu, že sa bude jednať o pomerne malé objemy – poľský terminál má mať konečnú kapacitu 7,5 mld m³ plynu ročne. Jeho primárna úloha je však zvýšiť energetickú bezpečnosť¹³, nie úplne nahradiť súčasné dodávky.

Spomedzi niekoľkých čiastkových prepojení, ktoré budú spoločne s existujúcou infraštruktúrou vytvárať severojužné prepojenie, je v súčasnosti už realizovaných niekoľko projektov a ďalšie z nich sú v prípravnej fáze. Poľsko-české prepojenie bolo spustené v septembri 2011¹⁴. Reverzný chod medzi Slovenskom a Českou republikou, ktorý bol dočasne sprevádzkovaný už počas plynovej krízy, bol dokončený v novembri 2011¹⁵. V decembri 2011 bola podpísaná dohoda medzi slovenskou a poľskou stranou o začatí príprav na štúdiu uskutočniteľnosti vzájomného plynového prepojenia, ktoré bude súčasťou severojužného plynového koridoru. Pripravované slovensko-poľské prepojenie by malo byť hotové do roku 2020. Dohoda medzi Slovenskom a Maďarskom o spolupráci pri výstavbe, prevádzke a údržbe energetických prepojení bola podpísaná 28. januára 2011 (Visegrad group, 2011).

---

¹² Rozhovor s českým expertom, 11. august 2009 Praha.

¹³ Rozhovor s poľským energetickým attaché, Stále zastupiteľstvo v Bruseli, 11. mája 2010.

¹⁴ <http://www.naturalgaseurope.com/polishczech-interconnector-launched>.

¹⁵ http://www.eustream.sk/sk_media/sk_tlacove-spravy/projekt-reverzneho-toku-plynu-je-dokonceny.

Záver

Po januárovej kríze v roku 2009 sa zintenzívnila spolupráca krajín Vyšehradskej štvorky v oblasti energetickej bezpečnosti. Kooperácia prebieha v širšom rámci, pričom sú zapojené aj ďalšie krajiny regiónu strednej Európy, ktoré sa podieľajú na vybudovaní severojužného energetického koridoru. Neprišlo pritom len k nárastu spolupráce, ale táto sa posunula od proklamácií ku konkrétnym energetickým projektom. Krajiny V4 sa venovali otázke energetickej bezpečnosti aj v období pred energetickou krízou v januári 2009, ale táto spolupráca nevyústila do spoločných projektov. Preto môžeme tvrdiť, že plynová kríza znamenala významný impulz pre naštartovanie spolupráce a riešenie energetickej bezpečnosti v regióne. Bez nej by sa spolupráca vyvíjala iným smerom a nevyústila by do konkrétnych energetických projektov. Spolupráca síce nezačala okamžite po plynovej kríze, ale po prvotnom pomalom vývoji sa zintenzívnila. Rovnako aj projekty, ktoré tvoria severojužný energetický koridor v súčasnosti jasne napredujú.

Pri severojužnom energetickom prepojení hrá významnú úlohu EÚ. Krajiny V4 sa snažia zapojiť do infraštrukturálnych projektov EÚ najmä ako finančný zdroj. Niektoré diverzifikačné projekty získali podporu už v rámci Európskeho energetického programu pre oživenie, ktorý schválila Európska rada 13. júla 2009. Snaha predstaviteľov krajín V4 (napr. list komisárovi Oettingerovi v septembri 2010) smerovala k zaradeniu severojužného prepojenia medzi priority EÚ a ich komunitné financovanie v rámci rozpočtu na roky 2014 – 2020. Financovanie zo strany EÚ má veľkú podporu zo strany krajín V4 a mnohé diverzifikačné projekty boli, resp. sú financované práve takto (reverzný chod plynu ČR – SR, interkonektor Poľsko – Česko).

Literatúra:

- BALÁŽ, P. a ZÁBOJNÍK, S.: Natural Gas and its Status in the Energy Security of the European Union. In *Ekonomický časopis*, 2009, roč. 57, č. 2, s. 145 – 162.
- BRATISLAVA DECLARATION: The Bratislava Declaration of the Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic on the occasion of the 20th anniversary of the Visegrad Group. Dostupné na internete: <http://www.visegradgroup.eu/2011/the-bratislava> [cit. 12/02/2012].
- DULEBA, A.: Poučenia z plynovej krízy v januári 2009. Analýza príčin vzniku, pravdepodobnosti opakovania a návrhy opatrení na zvýšenie energetickej bezpečnosti SR v oblasti dodávok zemného plynu. Bratislava, VC SFPA 2009.

- Dostupné na internete: www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/281 [cit. 11/02/2012].
- ENERGETICKÝ REGULAČNÍ ÚŘAD: Národní zpráva České republiky o elektroenergetice a plynárenství za rok 2009, 2010 Dostupné na internete: <http://download.mpo.cz/get/35250/46994/562257/priloha001.doc> [cit. 13/02/2012].
- EURÓPSKA KOMISIA: The January 2009 Gas Supply Disruption to the EU: An Assessment. Commission Staff Working Document SEC (2009) 977. Dostupné na internete: http://ec.europa.eu/danmark/documents/alle_emner/energi/2009_ser2_a_utre_document_travail_service_part1_ver2.pdf [cit. 01/02/2012].
- EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EÚ: Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 994/2010 z 20. októbra 2010 o opatreniach na zaistenie bezpečnosti dodávky plynu, ktorým sa zrušuje smernica Rady 2004/67/ES. Dostupné na internete: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:295:0001:0022:SK:PDF> [cit. 18/01/2012].
- HAGHIGHI, S. S.: Energy Security and the Division of Competences between the European Community and its Member States. In *European Law Journal*, 2008, roč. 14, č. 4, s. 461 – 482.
- HUNGARIAN ENERGY OFFICE Annual report to the European Commission 2010. Dostupné na internete: http://www.energy-regulators.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_PUBLICATIONS/NATIONAL_REPORTS/National%20Reporting%202010/NR_En/E10_NR_Hungary-EN.pdf [cit. 13/02/2012].
- PRESS STATEMENT 2007: Press Statement, V4 Prime Ministers Summit, Bratislava, 18 June 2007. Dostupné na internete: <http://www.visegradgroup.eu/2007/press-statement-v4-prime>. [cit. 13/02/2012].
- PRESS STATEMENT 2008: Joint Statement of the Visegrad Group Prime Ministers. Dostupné na internete: <http://www.visegradgroup.eu/2008/joint-statement-of-the-110412-3>. [cit. 13/02/2012].
- PRESS STATEMENT 2008a Joint Statement of the Ministers of Foreign Affairs of the Visegrad Group Countries, Sweden and Ukraine. Dostupné na internete: <http://www.visegradgroup.eu/2008/joint-statement-of-the-110412>. [cit. 13/02/2012].
- PRESS RELEASE 2009: Press Release of the Polish V4 presidency after the Official Summit of the Prime Ministers of the Visegrad Group Countries. Dostupné na internete:

Kríza v politike – politika v kríze?

- <http://old.visegradgroup.eu/main.php?folderID=1117&articleID=23250&ctag=articlelist&iid=1>. [cit. 13/02/2012].
- ÚRAD PRE REGULÁCIU SIEŤOVÝCH ODVETVÍ: Správa o dodržiavaní pravidiel pre fungovanie trhu s elektrinou a plynom. Dostupné na internete: http://www.urso.gov.sk/doc/dokumenty/Sprava_o_dodrziavani_PTE-PTP-2010.pdf. [Cit. 12. 02. 2012].
- WISEGRAD GROUP 2009: Executive Report on Polish Presidency in the Visegrad Group.
- WISEGRAD GROUP 2010: Activities of the Hungarian Presidency of the Visegrad Group July 2009–June 2010.
- WISEGRAD GROUP 2011: Annual Implementation Report of the Program of the Presidency of the Slovak Republic in the Visegrad Group (1 July 2010 – 30 June 2011).
- WYCISZKIEWICZ, E.: From August war to January gas row: Implications for post-soviet energy landscape. In *Geopolitics of pipelines. Energy interdependence and inter-state relations in the post-soviet area*. Warsaw, The Polish institute of international affairs, 2009. p. 173 – 188.